

Hol lakik a madár? Majdnem igazi odú készítése

Az egyetemi tanműhelyben fájt a szívem, amikor a kis bice-bóca első stoki, polc és más készítésekor sokkal több lett a hulladék, mint amennyit beleépítettünk a nagy műbe. De még ez se lett volna akkora baj, ha a műhely oktatói rögtön nem darabolták volna miszlikbe a hulladékot, amiből aztán már csak tűzifa, vagy inkább gyújtós lehetett.

De most nem a deszkaodúkról szeretnék írni, hanem egy másik hulladékból, az odvas ágakból, törzsdarabokból készíthetőkről. Aki csak nézi, annak egyszerűbbnek látszik, mert csak egy darab legalább 16 cm átmérőjű (kéreg nélkül!) és legalább 20 cm magas, vagyis hosszú üreges fahenger az odú lényege. Node ezt is ki kell faragni belülről, hogy nagyjából egyenletesen legalább 2 cm vastag fala legyen. Ez faanyagtól, nedvességtartalomtól és szerszámtól (meg persze ügyességtől) függően izgasztó munka. A kezünkre is vigyázni kell, hogy ne ütközzön bele a vésőt tartva az odú peremébe. Vagyis legjobb egy íves pengéjű, hosszú nyelű vagy szárú vésővel nekiállni. A vésőt üthetjük fakalapáccsal, ha nincs sok szomszéd, vagy gumikalapáccsal, ami hamar szemét lesz, de halkabb. (Köztes megoldás a puha textillel bevont fakalapács.) Hosszúnadrágban a térdünk közé is foghatjuk az odút, de nagyon óvatosan bánjunk a vésővel! Biztosabb lenne leszorítani egy asztalhoz, de aztán forgatni kell.

Ha elkészültünk a faragással, már csak alja-teteje kell a két végére. (A felső vége legyen kicsit ferde a tető lejtésének megfelelően.) Türelmesebbek belefáraghatnak a belső hengerbe illeszkedő kerekded deszkalapokat dugóként, fölülre is, ha cserép lesz a tetején. Ez se könnyű, de meg lehet tanulni. Még peremet is csinálhatunk az odúhenger belsejére, de az már túlzás. Egyszerűbb, ha ráállítjuk a hengert egy deszkalapra, és körbejelöljük a külső palástját, kikerekítés után pedig odacsavarozzuk az odú aljához. A tetejére is tehetünk egy túllógó méretű deszkalapot. Türelmes szerkesztők akár kúp alakú tetőcskét is formálhatnak bádogból. Ilyen kicsi nádfedést nehéz elképzelni, és előfordulhat, hogy beázik.

Ha ép a kéreg, rajta is hagyhatjuk, de ha lefeszegettük, a fát ajánlatos lenolajjal bekenni. Kétoldalt itt is előfúrt lyukakba csavarjunk két szemescsavart a felakasztáshoz. Az ilyen odú általában nehezebb, mint a deszkából készült, ezért a drót is legyen erős!

A madárkák tudják, melyik fa odvában fészkelnek szívesebben, ezt tőlük kell megkérdezni! Úgy láttam, a cseresznyét nagyon szeretik, és ezt elég könnyű faragni is. A keményfákat sokkal nehezebb, de eddig a legnagyobb feladat egy tujadarab kivésése volt, annyira szívós az anyaga. És bűdös is, de azért beleköltözött a madár. Imádja a harkály a fűzfákat is, ha elég nagy a teteje az odúnak, hogy ne ázzon el az oldala, az is eltarthat hosszú évekig.

És most: amit élő fánál nem ajánlanék senkinek, egy elpusztult törzscsonknál megengedhető: magunk kezdeményezhetünk odúkészítést a fatörzsbe fúrt vagy vésott lukakkal, amit remélhetőleg a harkály észrevesz és kibővíti. Tőlünk telhetően valószínű, hogy ez a legtermészetesebb, de ehhez elég vastag száradt fatörzs kell (min. 12 cm belső tér, plusz 2x2 cm fapalást).

Végül akinek olyan szerencséje van, hogy nagy fák állnak a kertjében, és már van rajtuk természetes odú, figyelje, vigyázza ezeket, nehogy bajuk essen! Többször láttam, hogy egy szép kerek lyuk fölött taplógomba volt az előtető. Ezért se kell leszedni a gombákat, de a borostyánt se, mert annak ágai közt meg a fészeképítők költenek.

Már egészen fiatalon lehet nézni, hogyan készül az odú, és beletanulhatnak a nagyobbacska gyerekek is, ha megengedik, megmutatják nekik. Jó munkálkodást! Hárs Olivér

Castanea Környezetvédelmi Egyesület